

SÉRIE “Psychologie”

[https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-9\(52\)-120-128](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2025-9(52)-120-128)

Олена Ващенко

*аспірант, молодший науковий співробітник відділу психології спілкування
Інституту соціальної та політичної психології НАПН України.*

м. Київ, Україна,

<https://orcid.org/0009-0009-1769-7258>

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПОДРУЖНИХ КОНФЛІКТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Анотація. У статті представлені результати емпіричного дослідження соціально-психологічних аспектів врегулювання подружніх конфліктів в умовах воєнного стану. Метою дослідження було виявлення взаємозв'язків між індивідуально-психологічними характеристиками одного з партнерів подружньої пари (рівень тривожності, депресії, агресивності, резильєнтності, емоційного інтелекту, сприйнятого стресу) та ефективністю врегулювання конфліктів. Для аналізу застосовано коефіцієнт рангової кореляції Спірмена, що дозволило встановити статистично значущі зв'язки між психологічними особливостями особистості та формами поведінки у конфліктних ситуаціях. Результати показали, що високий рівень тривожності та депресії пов'язаний із більшою конфліктністю, агресивною поведінкою та використанням захисних механізмів, тоді як підвищений рівень резильєнтності та розвиток емоційного інтелекту сприяють застосуванню конструктивних стратегій взаємодії, зокрема співпраці та компромісу. Встановлено статистично значущі взаємозв'язки, що відображають психологічні особливості реагування особистості на конфлікт та їхній вплив на врегулювання подружніх суперечок у контексті стресогенних факторів воєнного стану.

Ключові слова: війна, подружній конфлікт, психологічні особливості, вирішення подружніх конфліктів.

Olena Vashchenko

*Graduate Student, Junior Research Fellow, Department of
Communication Psychology, Institute of Social and Political Psychology,
National Academy of Educational Sciences of Ukraine.
Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0009-0009-1769-7258>*

SOCIO-PSYCHOLOGICAL ASPECT OF RESOLVING MARITAL CONFLICTS IN WAR CONDITIONS: AN EMPIRICAL STUDY

Abstract. The article presents the results of an empirical study of socio-psychological aspects of resolving marital conflicts in the conditions of martial law. The purpose of the study was to identify the relationships between the individual psychological characteristics of one of the partners of the married couple (the level of anxiety, depression, aggression, resilience, emotional intelligence, perceived stress) and the efficiency of conflict resolution. The Spearman's rank correlation coefficient was used to analyze, which allowed to establish statistically significant relationships between the psychological characteristics of the individual and the forms of behavior in conflict situations. The results have shown that high levels of anxiety and depression are associated with greater conflict, aggressive behavior and the use of defense mechanisms, while the increased level of resilience and the development of emotional intelligence contribute to the use of constructive interaction strategies, including cooperation and compromise. Statistically significant relationships identified, reflecting the psychological features of personality response to conflict and their impact on the settlement of marital disputes in the context of stressful factors of martial law.

Keywords: war, marital conflict, psychological features, marital conflicts resolution.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена зростанням кількості сімейно- подружніх конфліктів у сучасних умовах, що безпосередньо впливають як на психологічний стан кожного з подружжя, так і на функціонування сім'ї в цілому. Конструктивне вирішення конфліктів завжди було ключовим завданням для дослідників і практиків соціальної психології. В умовах воєнних дій ймовірність виникнення конфліктів у сім'ях значно підвищується через вплив стресу, тривоги, страхів та вимушеного роз'єднання родини, що створює додаткові ризики для стабільності сімейної системи. Ці фактори можуть поглиблювати конфліктні процеси або надавати їм специфічних рис, посилюючи непорозуміння між подружжям та сприяючи ескалації конфліктів. Вивчення

взаємозв'язку таких психологічних характеристик, як емоційний інтелект, агресивність, тривожність, резильєнтності та стратегії подолання конфліктів, у контексті надмірних стресових ситуацій, зокрема воєнного стану, відкриває нові можливості для розробки ефективних підходів до попередження та врегулювання подружніх конфліктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Попри те, що подружні конфлікти в умовах воєнних викликів нині активно вивчаються, їх врегулювання як окрема наукова проблема залишається недостатньо дослідженим. Саме це визначає актуальність звернення до аналізу психологічних характеристик партнерів і стратегій подолання конфліктів.

Мета статті - емпірично дослідити взаємозв'язки між індивідуально-психологічними особливостями одного з подружніх партнерів та ефективністю врегулювання конфліктів у подружніх стосунках в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Виникнення подружніх конфліктів під час воєнних дій можна розглядати через чотири основні групи причин, а саме: фізіологічні, соціально-економічні, індивідуально-психологічні (особистісні) та соціально-психологічні. До фізіологічних належать порушення сну, хронічна втома, фізичне виснаження, відсутність інтимної близькості та емоційне дистанціювання між партнерами. Соціально-економічні причини охоплюють зниження рівня фінансового забезпечення, втрату роботи, житла чи інших активів, роз'єднаність родини та підтримку стосунків на відстані. До індивідуально-психологічних відносять підвищену дратівливість, тривожність та депресивний настрій. Соціально-психологічні включають стрес та перенапруження, негативний вплив медіа, труднощі у догляді за хворими членами родини, розбіжності у поглядах на майбутнє та його невизначеність, надмірну соціальну активність одного з партнерів (наприклад, волонтерство), різні оцінки рівня безпеки в умовах загрози життю, а також конфлікти, пов'язані з вирішенням побутових питань [1].

Сучасні дослідження психологічних аспектів сімейних конфліктів в умовах воєнного стану акцентують увагу на впливі зовнішніх стресових факторів на динаміку подружніх взаємин та психоемоційний стан членів сім'ї. Так, Н. Дегтярьова та І. Сингаївська [2] розглядають передумови виникнення міжособистісних труднощів у стосунках подружніх пар під час війни, підкреслюючи роль стресових тригерів, що провокують конфліктні ситуації та деструктивні моделі взаємодії. Авторки відзначають, що війна виступає каталізатором емоційної нестабільності, що посилює ризики емоційного вигорання та агресивних проявів у сімейному житті.

Науковиця І. Шинкаренко [3] у своєму дослідженні розглянула особливості функціонування української родини в умовах війни та підкреслила, що сучасний стан сім'ї, її структура та роль у формуванні особистості становлять значний науковий інтерес для психології, педагогіки, соціології та патопсихо-

логії. Авторка визначає низку ключових тенденцій, що характеризують сучасну сім'ю в кризових умовах: послаблення матеріальної та психологічної функцій; порушення механізмів адаптації до суспільних кризових явищ (зокрема війни та вимушеної міграції); трансформація й суперечливість сімейних ролей; ускладнення дитячо-батьківських взаємин; нестабільність життєвих планів родини; а також посилення впливу патогенних чинників на психічне здоров'я її членів.

Вітчизняні науковці О. Столярчук, О. Сергєєнкова та І. Власенко [4] у контексті тривалої війни в Україні підкреслюють, що вивчення особливостей переживання сімейних криз набуває особливої актуальності, адже воно дає змогу не лише глибше осмислити внутрішньосімейні процеси, а й сприяє формуванню ефективної системи соціально-психологічної підтримки, спрямованої на збереження психологічного здоров'я нації. Емпіричні дані підтвердили гіпотезу про зростання інтенсивності та загострення сімейних криз в українських родинах після початку повномасштабної війни. Характерними ознаками цього процесу є підвищення рівня негативних емоцій у сімейній взаємодії (насамперед тривоги та страху), збільшення кількості подружніх і батьківсько-дитячих конфліктів, зниження рівня емоційної підтримки, довірливого спілкування та згуртованості сім'ї. Дослідження науковців засвідчили низький рівень звернень подружніх пар за фаховою психологічною допомогою, що ускладнює процес подолання кризи.

У свою чергу, Н. Дідик [5] акцентує увагу на впливі сімейних труднощів на психологічний стан військовослужбовців під час АТО. Дослідниця доводить, що конфліктна взаємодія в подружніх стосунках може суттєво поглиблювати рівень стресу та негативно позначатися на функціонуванні сімейної системи загалом. У цьому контексті підкреслюється необхідність впровадження профілактичних і корекційних заходів, спрямованих на підтримку подружніх пар у кризових умовах.

Подружні конфлікти в умовах воєнного часу мають складну, багаторівневу природу, що зумовлюється поєднанням як зовнішніх, так і внутрішньо-психологічних чинників. З одного боку, на подружні стосунки істотно впливають зовнішні обставини: постійний стрес, відчуття небезпеки, втрати близьких чи майна, вимушене переселення та економічна нестабільність. Ці фактори створюють додаткове напруження в сімейній системі, посилюючи ймовірність конфліктної взаємодії. З іншого боку, важливу роль у розгортанні конфліктів відіграють внутрішньо-психологічні детермінанти, серед яких – труднощі емоційної регуляції, підвищений рівень тривожності, показників депресії, агресивності, фіксації на психотравмі, рівня сприйманого стресу.

Ефективність врегулювання сімейних конфліктів у сучасних умовах визначається не лише соціально-економічними чинниками, але й наявністю індивідуально-психологічних ресурсів особистості. Для дослідження цих аспектів було проведено емпіричне вивчення у період з жовтня 2024 по січень

2025 року. Загальна вибірка становила 74 особи, з яких 16 чоловіків (21,6%) та 58 жінок (78,4%), віком від 26 до 60 років.

Серед досліджуваних респондентів розподіл за рівнем освіти був таким: 49 осіб (66,2%) мали повну вищу освіту, 10 осіб (13,5%) – не повну вищу, а 15 осіб (20,3%) – середньо-технічну. Час перебування в шлюбі учасників дослідження розподілявся наступним чином: до 1 року – 4 особи (5,4 %), від 1 до 10 років – 12 осіб (16,2 %), від 11 до 20 років – 31 особа (41,9 %), від 21 до 30 років – 25 осіб (33,8 %), та від 31 до 40 років – 2 особи (2,7 %).

Для виявлення психологічних закономірностей у поведінці під час конфліктних ситуацій застосовано комплекс психодіагностичних інструментів, серед яких методика визначення рівня конфліктності особистості (опитувальник О. Кочаряна), шкала тривожності та шкала депресії А. Бека, шкала резильєнтності К. Коннора і Дж. Девідсона, опитувальник агресивності А. Басса – М. Перрі, шкала сприйнятого стресу PSS-10, опитувальник емоційного інтелекту Н. Холла та методика «Стратегія боротьби з конфліктами» Д. Ветена і К. Камерона.

Перехід від опису вибірки до аналітичної частини дослідження забезпечено застосуванням статистичного аналізу за допомогою коефіцієнта рангової кореляції Спірмена, що дало змогу виявити значущі взаємозв'язки між психологічними характеристиками респондентів та їхніми формами поведінки в конфліктних ситуаціях.

Зокрема, аналіз показав позитивні кореляції між рівнем тривоги (за методикою А. Бека) та показниками депресії ($r = 0,746$; $p \leq 0,001$), соматизації тривоги ($r = 0,701$; $p \leq 0,001$), агресії ($r = 0,469$; $p \leq 0,001$) та фіксації на психотравмі, що підтверджує взаємозв'язок емоційних станів із поведінковими проявами в конфліктних ситуаціях. Слабший, але статистично значущий зв'язок спостерігається з використанням дефензивних механізмів ($r = 0,314$; $p \leq 0,01$). Тривога негативно корелює із загальним рівнем емоційного інтелекту ($r = -0,414$; $p \leq 0,001$), управління власними емоціями ($r = -0,627$; $p \leq 0,001$) та самомотивацією ($r = -0,478$; $p \leq 0,001$), що вказує на зниження здатності регулювати емоції та підтримувати внутрішню мотивацію при високій тривожності. Також встановлено позитивний зв'язок тривоги із суб'єктивним рівнем стресу ($r = 0,542$; $p \leq 0,001$) та стратегією пристосування ($r = 0,239$; $p \leq 0,05$).

Аналіз виявив, що підвищений рівень тривоги у респондентів пов'язаний із загостренням депресивних станів, соматизацією тривожних проявів, більш вираженою агресивною поведінкою та фіксацією на психотравмуючих подіях. Це підтверджує існування тісного взаємозв'язку між емоційними станами особистості та її поведінковими реакціями в конфліктних ситуаціях. Слабший, проте статистично значущий зв'язок спостерігався між тривожністю та застосуванням захисних (дефензивних) психологічних механізмів, що вказує на

тенденцію до використання адаптаційних стратегій у відповідь на стресові ситуації. Водночас тривога негативно впливала на загальний рівень емоційного інтелекту, здатність управляти власними емоціями та підтримувати внутрішню мотивацію. Це вказує на те, що підвищена тривожність знижує ефективність саморегуляції емоцій та впливає на здатність до конструктивного вирішення конфліктів. Крім того, тривога була пов'язана із суб'єктивним сприйняттям стресу та схильністю до використання певних пристосувальних стратегій, що демонструє комплексний вплив емоційного стану на психічне функціонування та поведінкові реакції у складних життєвих ситуаціях.

Показники депресії (за методикою А. Бека) позитивно корелюють з соматизацією тривоги ($r = 0,575$; $p \leq 0,001$), фіксацією на психотравмі ($r = 0,424$; $p \leq 0,001$), агресією ($r = 0,424$; $p \leq 0,001$), використанням дефензивних та протективних механізмів ($r = 0,313$; $p \leq 0,01$). Депресія негативно корелює з управлінням емоціями ($r = -0,607$; $p \leq 0,001$), самомотивацією ($r = -0,439$; $p \leq 0,001$) та інтеграційним рівнем емоційного інтелекту ($r = -0,377$; $p \leq 0,001$), що демонструє про зниження ефективності емоційної регуляції та загального емоційного функціонування при підвищеній депресії.

Підвищений рівень депресії пов'язаний із загостренням соматичних проявів тривоги, фіксацією на психотравмуючих подіях, підвищеною агресивністю та частішим використанням захисних психологічних механізмів. Водночас депресія негативно впливає на здатність ефективно регулювати емоції, підтримувати внутрішню мотивацію та інтегрувати емоційний досвід, що свідчить про зниження загального рівня емоційного функціонування особистості.

Показники резильєнтності (за методикою Коннора-Девідсона-10) негативно корелюють з депресією ($r = -0,533$; $p \leq 0,001$), соматизацією тривоги ($r = -0,318$; $p \leq 0,01$) та тривогою ($r = -0,549$; $p \leq 0,001$). Позитивні кореляції спостерігаються із загальним рівнем емоційного інтелекту ($r = 0,587$; $p \leq 0,001$) та його складовими: самомотивація ($r = 0,660$; $p \leq 0,001$), управління емоціями ($r = 0,612$; $p \leq 0,001$), емоційна обізнаність ($r = 0,349$; $p \leq 0,01$), розпізнавання емоцій інших ($r = 0,306$; $p \leq 0,01$) та емпатія ($r = 0,234$; $p \leq 0,05$).

Високий рівень резильєнтності корелює зі зниженням депресивних проявів, тривоги та соматизації тривожних симптомів. Водночас резильєнтність позитивно впливає на загальний рівень емоційного інтелекту та його складові, зокрема на самомотивацію, ефективне управління емоціями, емоційну обізнаність, здатність розпізнавати емоції інших та емпатію, що підкреслює її роль як ключового психологічного ресурсу для адаптації та регуляції емоційного стану в умовах стресу.

У жіночій вибірці (за методикою А. Басса – М. Перрі) фізична агресія позитивно корелює застосуванням протективних механізмів ($r = 0,303$; $p \leq 0,05$) та стратегією примусу ($r = 0,260$; $p \leq 0,05$). Гнів позитивно корелює з конфліктністю ($r = 0,364$; $p \leq 0,01$), агресією ($r = 0,450$; $p \leq 0,001$), депресією ($r =$

0,343; $p \leq 0,01$), соматизацією тривоги ($r = 0,417$; $p \leq 0,01$) та фіксацією на психотравмі ($r = 0,460$; $p \leq 0,001$). Ворожість корелює з депресією ($r = 0,383$; $p \leq 0,01$), дефензивними механізмами ($r = 0,346$; $p \leq 0,01$), фіксацією на психотравмі ($r = 0,495$; $p \leq 0,001$) та стратегією примусу ($r = 0,301$; $p \leq 0,05$).

У чоловічій вибірці фізична агресія позитивно корелює з конфліктністю ($r = 0,577$; $p \leq 0,05$), дефензивними механізмами ($r = 0,541$; $p \leq 0,05$) та стратегією примусу ($r = 0,513$; $p \leq 0,05$). Гнів пов'язаний із дефензивними механізмами ($r = 0,765$; $p \leq 0,001$), депресією ($r = 0,753$; $p \leq 0,01$). Ворожість чоловіків корелює з конфліктністю ($r = 0,569$; $p \leq 0,05$), агресією ($r = 0,653$; $p \leq 0,01$) та дефензивними механізмами ($r = 0,706$; $p \leq 0,01$). Загальні показники агресії позитивно пов'язані з конфліктністю та проявами депресивної поведінки як у чоловіків, так і у жінок, проте у жінок агресія більше пов'язана з внутрішніми проявами напруження, а у чоловіків – з зовнішньо-активною поведінкою.

Аналіз показав, що у жіночій вибірці фізична агресія пов'язана із застосуванням захисних та примусових стратегій поведінки, тоді як гнів та ворожість корелюють із конфліктністю, депресивними проявами, соматизацією тривоги та фіксацією на психотравмі. У чоловіків фізична агресія пов'язана з конфліктністю та використанням захисних і примусових стратегій, а гнів і ворожість демонструють тісний зв'язок із депресивними проявами та конфліктною поведінкою. Загальні показники агресії у обох статей позитивно корелюють із конфліктністю та проявами депресивної поведінки, проте у жінок агресія виявляється переважно через внутрішні форми напруження, тоді як у чоловіків – через зовнішньо-активні прояви поведінки.

Сприятий стрес (PSS-10) позитивно корелює з депресією ($\rho = 0,368$; $p = 0,001$), агресією ($\rho = 0,247$; $p = 0,034$), соматизацією тривоги ($\rho = 0,372$; $p = 0,001$) та стратегією пристосування ($\rho = 0,311$; $p = 0,007$). Негативні кореляції спостерігаються з загальним рівнем емоційного інтелекту ($r = -0,263$; $p \leq 0,05$), управлінням емоціями ($r = -0,393$; $p \leq 0,001$) та самомотивацією ($r = -0,312$; $p \leq 0,01$).

Показники сприйнятого стресу позитивно пов'язані з депресивними проявами, агресивною поведінкою, соматизацією тривоги та застосуванням адаптивних стратегій подолання стресових ситуацій. Водночас високий рівень сприйнятого стресу негативно впливає на загальний рівень емоційного інтелекту, здатність ефективно управляти власними емоціями та підтримувати внутрішню мотивацію, що вказує на зниження ресурсів психологічної регуляції в умовах високого стресового навантаження.

Показники емоційного інтелекту (за методикою Н. Холла), шкала емоційної обізнаності корелює зі стратегією співпраці ($\rho = 0,352$; $p = 0,002$). Шкала управління власними емоціями негативно корелює з депресією ($r = -0,659$; $p \leq 0,01$), агресією ($\rho = -0,482$; $p < 0,01$), соматизацією тривоги ($\rho = -0,353$; $p < 0,01$) та фіксацією на психотравмі ($\rho = -0,374$; $p < 0,01$). Шкала самомотивації

позитивно корелює зі стратегією співпраці ($\rho = 0,240$; $p < 0,05$) та негативно – з депресією ($r = -0,556$; $p \leq 0,01$), агресією ($\rho = -0,281$; $p < 0,05$) і соматизацією тривоги ($\rho = -0,311$; $p < 0,01$). Шкала емпатії позитивно корелює зі стратегією компромісу ($\rho = 0,270$; $p < 0,05$). Шкала розпізнавання емоцій інших людей негативно пов'язане з використанням протективних механізмів ($\rho = -0,313$; $p < 0,01$) та позитивно з конструктивними стратегіями: пристосування ($\rho = 0,280$; $p < 0,05$), компроміс ($\rho = 0,266$; $p < 0,05$) та співпраця ($\rho = 0,324$; $p < 0,01$). Інтеграційний рівень емоційного інтелекту негативно корелює з неконструктивними установками на шлюб ($\rho = -0,234$; $p < 0,05$), депресією ($r = -0,451$; $p \leq 0,01$), протективними механізмами ($\rho = -0,246$; $p < 0,05$) та агресією ($\rho = -0,271$; $p < 0,05$), і позитивно зі стратегією співпраці ($\rho = 0,284$; $p < 0,05$).

Результати вказують на те, що емоційний інтелект позитивно впливає на застосування конструктивних стратегій взаємодії у конфліктних ситуаціях. Зокрема, вища емоційна обізнаність та самомотивація пов'язані зі схильністю до використання стратегії співпраці та компромісу, тоді як ефективне управління власними емоціями зменшує рівень депресії, агресивної поведінки, соматизації тривоги та фіксації на психотравмі. Емпатія сприяє використанню компромісних стратегій, а здатність розпізнавати емоції інших людей підвищує застосування адаптивних та конструктивних форм поведінки і зменшує звернення до захисних механізмів. Інтеграційний рівень емоційного інтелекту корелює зі зниженням неконструктивних установок щодо шлюбу, агресивності та депресивних проявів, одночасно підтримуючи конструктивну взаємодію через стратегію співпраці.

Висновки. Проведене дослідження показало тісний взаємозв'язок між рівнем тривожності, депресії та проявами агресії у осіб із подружніх пар, які брали участь у дослідженні. Підвищена тривожність супроводжується більшою схильністю до депресивних станів, соматичних проявів тривоги та агресивної поведінки. Обернена кореляція між показниками емоційного інтелекту та рівнем депресії демонструє, що розвиток емоційної компетентності, включно з ефективною саморегуляцією та самомотивацією, що сприяє зниженню депресивних проявів і підвищує здатність до конструктивного вирішення конфліктів. Резильєнтність у респондентів проявляє себе як фактор, що зменшує прояви тривожності, депресії та агресії, водночас підвищуючи рівень емоційного інтелекту, здатність до самоконтролю та адаптивної поведінки у конфліктних ситуаціях. Розвиток емоційного інтелекту, включно з умінням управляти власними емоціями, розпізнавати емоції інших людей та проявляти емпатію, підвищує готовність особистості до конструктивної взаємодії, пошуку компромісних рішень та використання стратегій співпраці у подружніх конфліктах.

На основі отриманих даних рекомендується впровадження стратегій врегулювання подружніх конфліктів, що включають: підвищення емоційної компетентності партнерів, формування навичок конструктивного спілкування, розвиток адаптивних механізмів подолання стресу та психоедукацію щодо управління тривожністю та депресивними проявами.

Література:

1. Вашенко О.С. Дослідження соціально-психологічних причин розгортання подружніх конфліктів під час війни // Вісник Львівського університету. Серія «Психологічні науки». – 2024. – № 21. – С. 24–31.

2. Дегтярьова Н. Е., Сингаївська І. В. Передумови виникнення міжособистісних труднощів у стосунках подружніх пар під час війни як психологічна проблема / Н. Е. Дегтярьова, І. В. Сингаївська // Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку : зб. матеріалів V Міжнар. конф. (7 груд. 2023 р., м. Київ). – Київ : Університет «КРОК», 2023. – С. 428–430.

3. Шинкаренко І. Сім'я в умовах війни: психологічні, психосоціальні та психопатологічні проблеми. Науковий вісник. – 2021. – № 2. – С. 550–557.

4. Столярчук О. А., Сергеєнкова О. П., Власенко І. А. Особливості переживання українцями сімейної кризи в умовах війни // Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина». – 2025. – Вип. 52, №6. С. – 1538–1549.

5. Дідик Н. Ф. Вплив сімейних проблем на психологічний стан військовослужбовців під час АТО // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – 2018. – Вип. 41–№ 44 – С. 68–80.

References:

1. Vashchenko, O.S. (2024). Doslidzhennia sotsialno-psykholohichnykh prychnyn rozhortannia podruznykh konfliktiv pid chas viiny [Research on the socio-psychological causes of marital conflicts during war]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia «Psykhologichni nauky»*, (21), 24–31. [in Ukrainian].

2. Degtiarova, N.E., & Synhaivska, I.V. (2023). Peredumovy vynyknennia mizhosobystisnykh trudnoshchiv u stosunkakh podruznykh par pid chas viiny yak psykholohichna problema [Prerequisites for the emergence of interpersonal difficulties in the relationships of couples during the war as a psychological problem]. *Proceedings from V Mizhнародna konferentsiia «Derzhava, rehiony, pidpriemnytstvo: informatsiini, suspilno-pravovi, sotsialno-ekonomichni aspekty rozvytku» – The 5th International Conference «State, regions, entrepreneurship: information, social and legal aspects of development»* (pp. 428–430). Kyiv: Universytet «KROK». [in Ukrainian].

3. Shynkarenko, I. (2021). Sim'ia v umovakh viiny: psykholohichni, psykosotsialni ta psykhopatolohichni problemy [Family in wartime: Psychological, psychosocial, and psychopathological problems]. *Naukovyi visnyk*, (2), 550–557. [in Ukrainian].

4. Stoliarchuk, O. A., Serhieienkova, O. P., & Vlasenko, I. A. (2025). Osoblyvosti perezhyvannia ukraintsiamy simeinoi kryzy v umovakh viiny [Peculiarities of Ukrainians' experience of family crisis in wartime conditions]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky. Seriiia «Pedagogika», Seriiia «Psykhologhiia», Seriiia «Medytsyna»*, 52(6), 1538–1549. [in Ukrainian].

5. Didyk, N. F. (2018). Vplyv simeinykh problem na psykholohichnyi stan viiskovosluzhbovtziv pid chas ATO [The impact of family problems on the psychological state of servicemen during the Anti-Terrorist Operation]. *Naukovi studii iz sotsialnoi ta politychnoi psykholohii*, 41(44), 68–80. [in Ukrainian].